

Geografi

Delprov A

Årskurs

9

Elevens namn och klass/grupp

Var ligger platserna?

Afrika är jordens näst största världsdel, både till storlek och folkmängd. Bilden över Afrika är en satellitbild.

1

Studera satellitbilden och para ihop de geografiska namnen med rätt siffra.

Skriv rätt siffra på raden efter varje namn.

■ Gibraltarsund _____

■ Saharaöknen _____

■ Arabiska halvön _____

■ Godahoppsudden _____

■ Guineabukten _____

■ Victoriasjön _____

■ Medelhavet _____

■ Atlanten _____

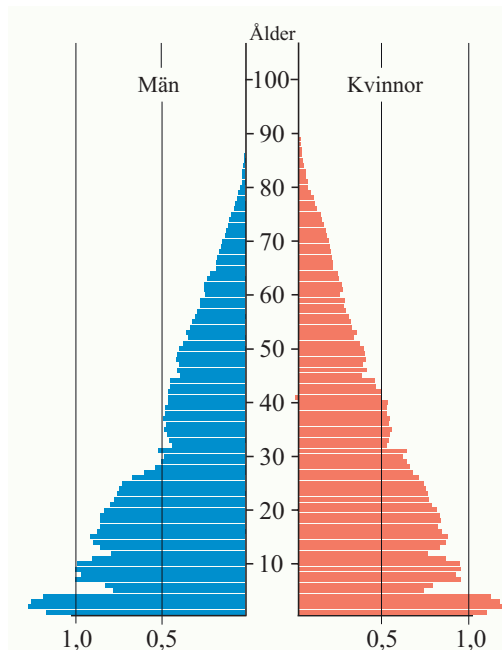
■ Röda havet _____

■ Indiska oceanen _____

Att visa befolkningsutveckling

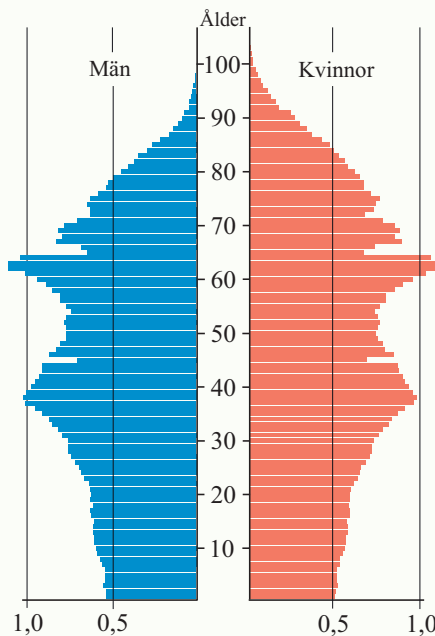
En befolkningspyramid visar befolkningen i ett land ett visst år. Här visas Japans befolkning år 1950, 2010 samt en prognos för 2050.

År 1950

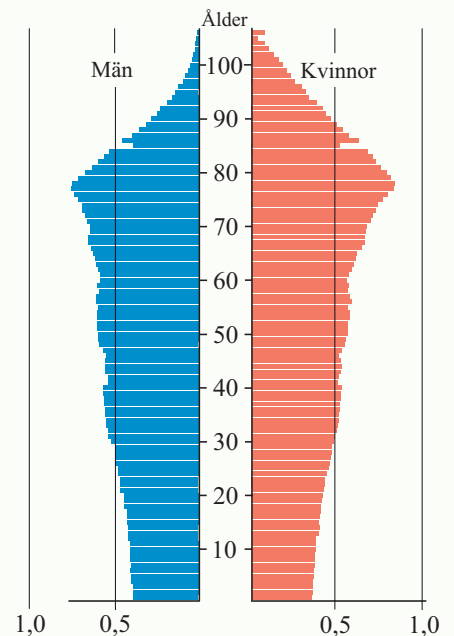
Antal miljoner per årskull

År 2010

Antal miljoner per årskull

År 2050

Antal miljoner per årskull

2

Svara på frågorna genom att sätta ett kryss i rätt ruta.

Kan en befolkningspyramid användas för att ta reda på:

	JA	NEJ
Hur stora olika årskullar är?	☐	☐
Hur många turister som besöker ett land?	☐	☐
Hur stor andel av befolkningen som kan läsa och skriva?	☐	☐
Hur stor invandring och utvandring ett land har?	☐	☐
Hur fördelningen mellan kvinnor och män ser ut i olika årskullar?	☐	☐
Hur stor andel av befolkningen som arbetar med jordbruk?	☐	☐
Hur stor andel av befolkningen som är barn?	☐	☐

3 Studera befolkningspyramiderna för Japan år 1950 och 2010.

a) Vilka förändringar har skett? Kryssa för två alternativ.

Andelen barn i åldern 0-10 år har ökat. ☐

Andelen personer över 60 år har minskat. ☐

Medellivslängden har ökat. ☐

Kvinnornas andel av befolkningen har ökat kraftigt. ☐

Kvinnorna föder i genomsnitt färre barn. ☐

▶ Studera befolkningspyramiderna för Japan år 2010 och 2050.

b) Vilka förändringar kommer att ske enligt prognosen? Kryssa för två alternativ.

Japans befolkning kommer att minska. ☐

Medellivslängden för kvinnor kommer att öka. ☐

Medellivslängden för män kommer att sjunka. ☐

Antalet barn i skolålder kommer att öka. ☐

Det kommer att födas fler barn år 2050 jämfört med 2010. ☐

▶ Japans befolkningsutveckling är typisk för ett land som har utvecklats och fått bättre ekonomi.

c) Vad förklarar att befolkningspyramiden ändrar form på detta sätt? Kryssa för två alternativ.

Kvinnor föder färre barn. ☐

Fler människor går i pension tidigare. ☐

Fler människor väljer att arbeta med jordbruk. ☐

Medellivslängden ökar. ☐

Fler kvinnor flyttar utomlands. ☐

BNP per capita och medellivslängd

BNP (Bruttonationalprodukt) är ett mått på ett lands ekonomi. BNP är det totala värdet av alla varor och tjänster som producerats i ett land under ett år. Genom att dela BNP med antalet invånare får man fram landets BNP per capita.

4

a) Studera tabellen och diagrammet och ange vilka tre länder som är markerade med röd, grön och blå symbol.

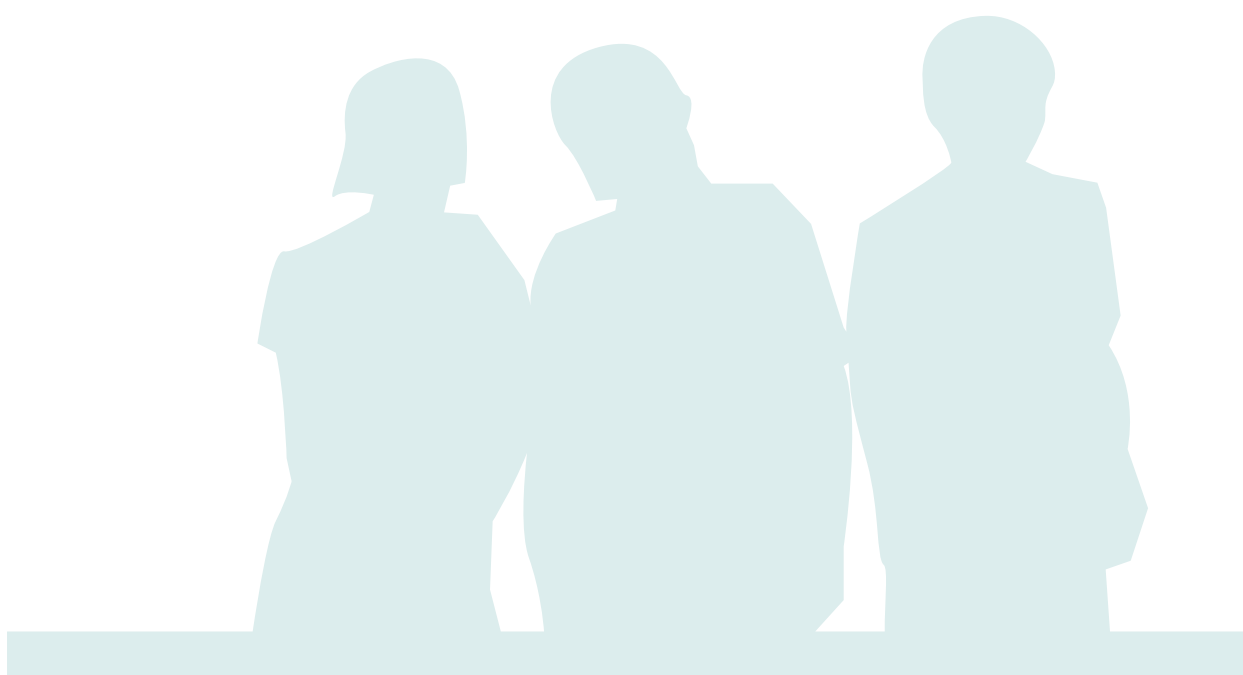

► Brasilien, Etiopien och Slovakien finns med i tabellen men saknas i diagrammet.

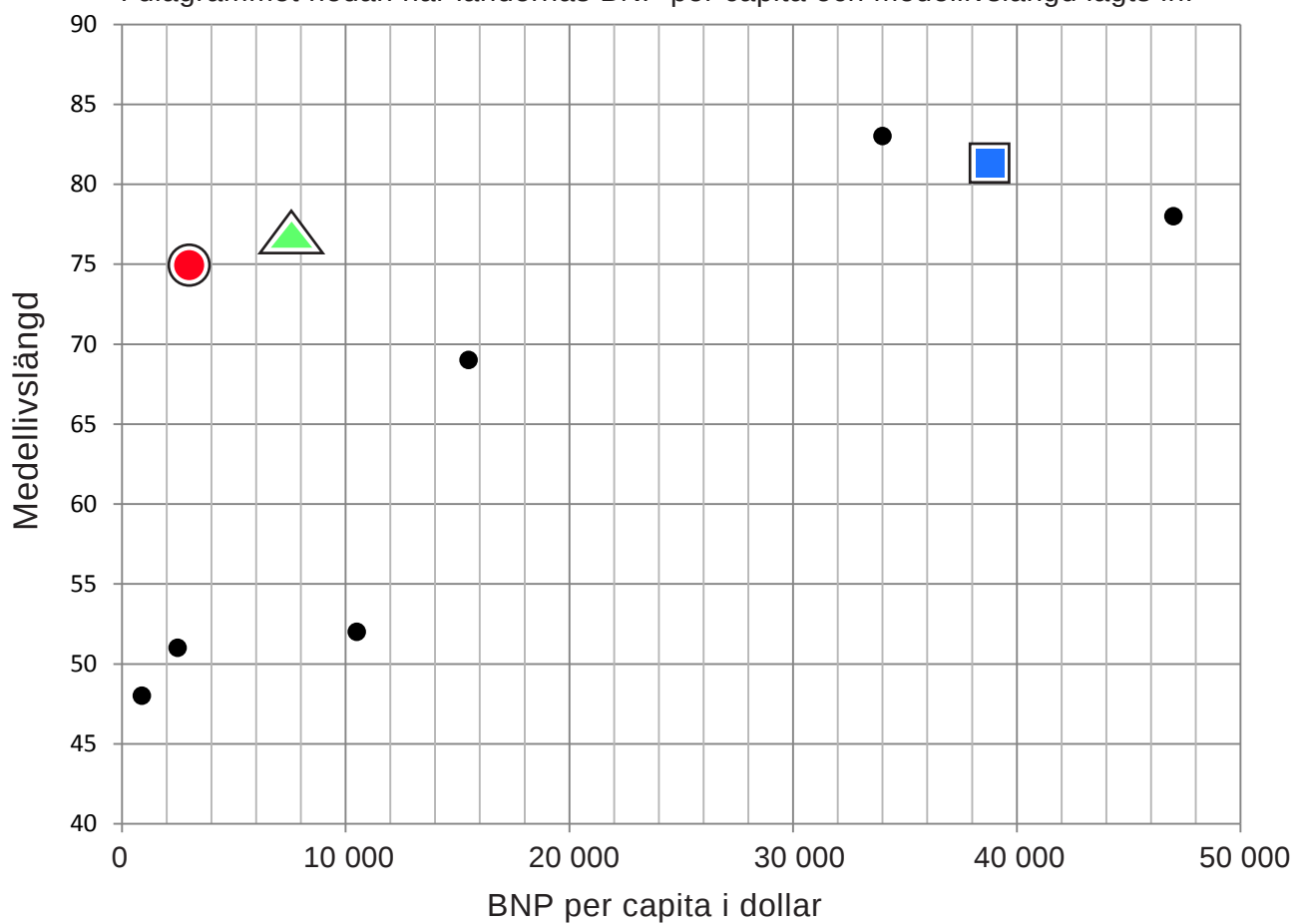
b) Sätt ett kryss för dessa länder på rätt plats i diagrammet så att man kan läsa av ländernas BNP per capita och medellivslängd. Markera Brasilien med B, Etiopien med E och Slovakien med S.

Tabellen nedan visar BNP per capita och medellivslängd.

Land	BNP per capita i US dollar	Medellivslängd
Afghanistan	900	48
Albanien	7 500	77
Brasilien	11 500	73
Etiopien	1 000	59
Japan	34 000	83
Nigeria	2 500	51
Ryssland	15 500	69
Slovakien	22 000	75
Sverige	38 500	81
USA	47 000	78
Vietnam	3 000	75
Sydafrika	10 500	52

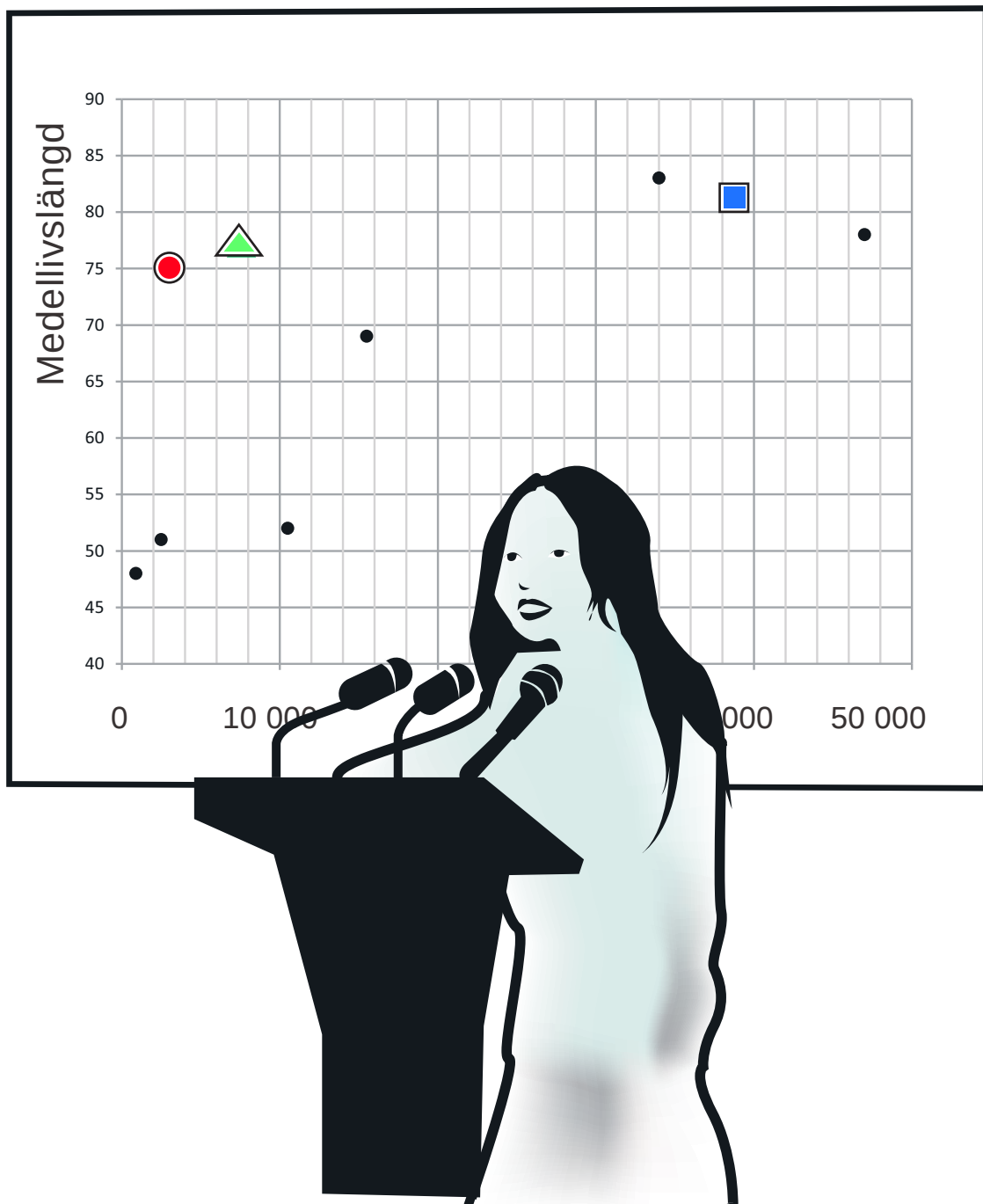
I diagrammet nedan har ländernas BNP per capita och medellivslängd lagts in.

BNP per capita och medellivslängd

Eleverna i en klass ska redovisa ett arbete om olika faktorer som påverkar medellivslängden i ett land.

Maja använder diagrammet (se nedan) för att visa att det finns ett tydligt samband mellan ett lands BNP per capita och medellivslängden för landets invånare. Ali kommer med invändningar och menar att diagrammet också visar på att det finns undantag från det sambandet.

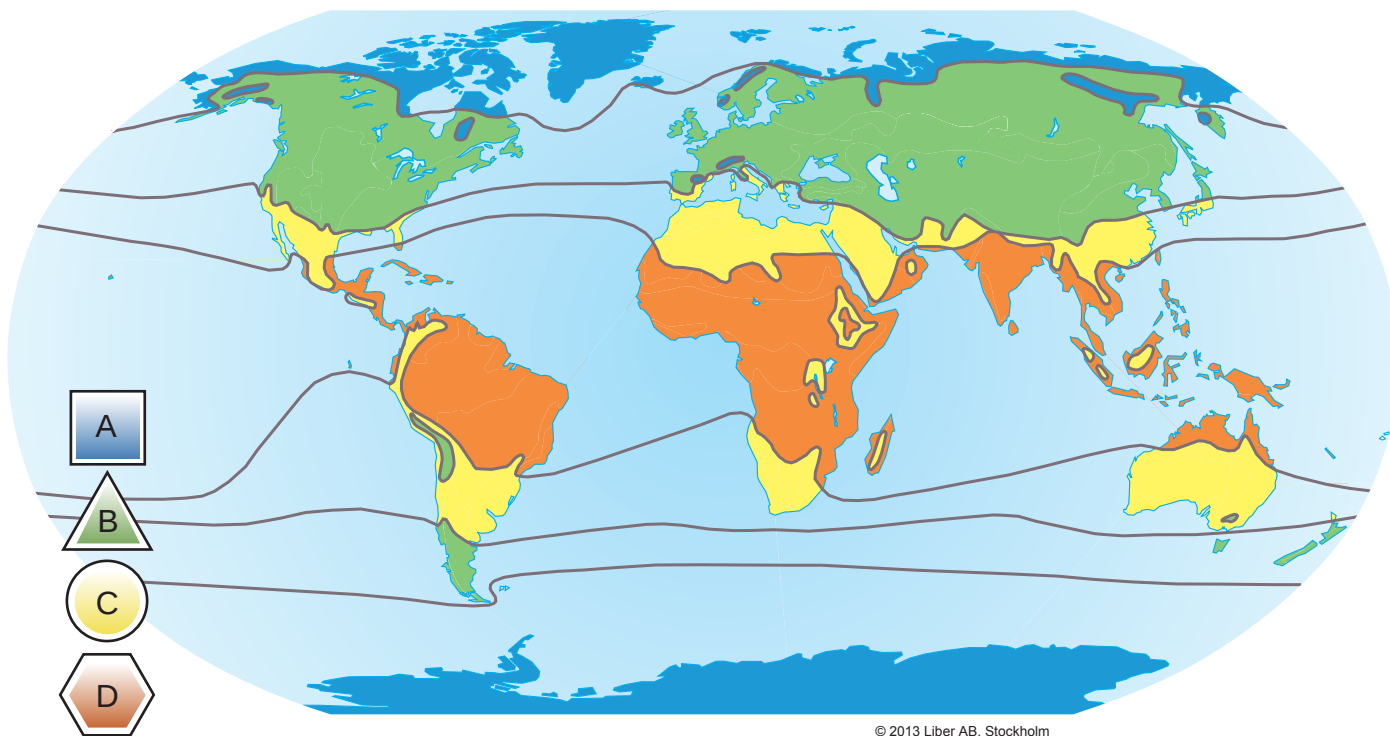
- c) Förklara hur Maja kan använda diagrammet för att styrka sitt påstående om sambandet mellan BNP per capita och medellivslängd.

Förklara också hur Ali kan använda diagrammet för att ifrågasätta detta samband. Vilka länder kan Maja och Ali lyfta fram som bevis för sina påståenden?

[illegible]

Klimat

Klimatet är ett medelvärde av vädret under 30 år. Klimatet studeras genom att mäta temperatur, nederbörd och vindar. Om man utgår från temperaturen delas jorden in i fyra olika klimatzoner. Kartan visar de fyra klimatzonerna.

5

a) Vad kallas de olika klimatzonerna? Skriv rätt begrepp vid rätt bokstav. Välj bland begreppen i rutan.

A	_____
B	_____
C	_____
D	_____

Polarzonen

Tropiska zonen

Subtropiska zonen

Tempererade zonen

b) I vilken klimatzon är fotografierna tagna?
Skriv namnet på klimatzonen under bilderna.

a

b

c

d

Klimatförändringar

Idag finns en stor enighet bland forskare om att jordens klimat håller på att förändras. Klimatförändringarna kan få olika konsekvenser, t.ex. fler och kraftigare orkaner, att havsytans nivå höjs och att områden drabbas av torka.

© 2013 Liber AB, Stockholm

6

De markerade områdena på kartan kan drabbas av klimatförändringarna på olika sätt. Ge exempel på ett område som kan drabbas av:

a) Fler och kraftigare orkaner

Ett område som kan drabbas av detta är: _____

Förklara varför just detta område kan drabbas av fler och kraftigare orkaner:

► b) Att havsnivån höjs

Ett område som kan drabbas av detta är: _____

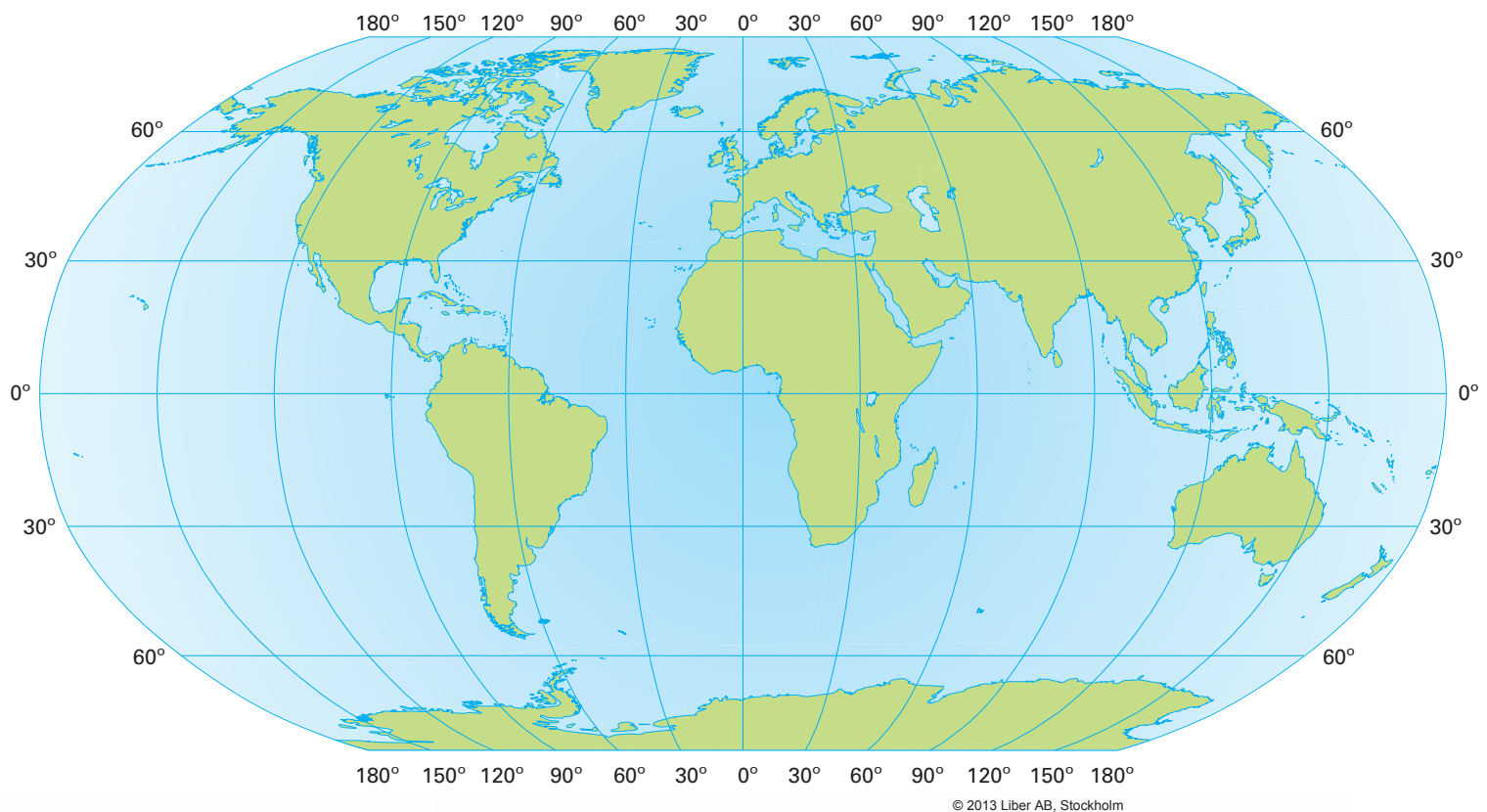
Förklara varför just detta område kan drabbas av höjda havsnivåer:

► c) Torka

Ett område som kan drabbas av detta är: _____

Förklara varför just detta område kan drabbas av torka:

Jordens gradnät

7

I den här uppgiften ska du markera olika platser på världskartan med hjälp av jordens gradnät. Rita kryss på kartan vid följande koordinater:

■ 30°N, 120°O

■ 60°S, 30°O

■ 60°N, 90°V

Bind samman kryssen du har ritat med streck.
Vilken figur har du ritat?

Svar: _____

Naturresurser

8

Bilderna visar olika naturresurser. Naturresurserna kan delas in i två kategorier, förnybara och icke förnybara resurser.

Vilka fyra resurser är förnybara?

Sätt kryss i rutorna. Fler än fyra kryss gör svaret ogiltigt.

☐

Sol

☐

Skog

☐

Guld

☐

Vatten

☐

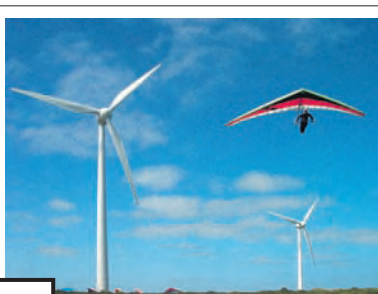
Olja

☐

Stenkol

☐

Järnmalm

☐

Vind

☐

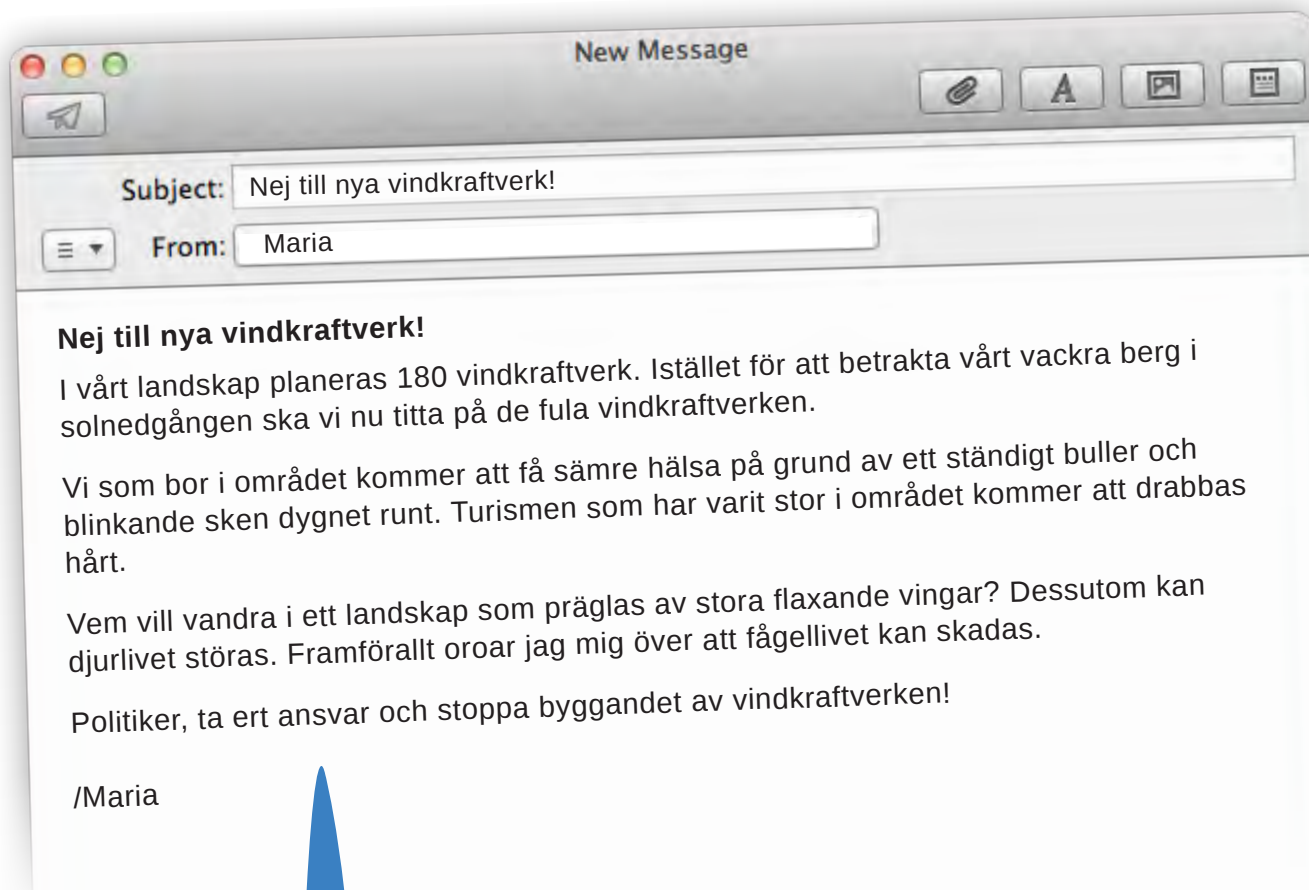
Naturgas

Vindkraft

Ett vindkraftverk utvinner energi från vinden. Idag pågår en snabb utbyggnad av vindkraft runtom i världen. Det finns många som är positiva till detta, men många är också kritiska.

Läs mailet och besvara fråga 9 på nästa sida.

Skriv ett svar till Maria där du resonerar om fördelarna med vindkraft. Lyft fram olika argument för vindkraft och använd begrepp från rutan i ditt svar. Tänk också på att belysa frågan utifrån olika perspektiv (lokalt-globalt, dåtid-nutid, individ-samhälle).

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Tillgång till rent vatten

En av tio människor i världen har inte tillgång till rent dricksvatten. Nästan två av fem människor i världen saknar tillgång till en toalett. Brist på rent vatten och toaletter är främst ett problem för människor som är fattiga. Barn är särskilt utsatta.

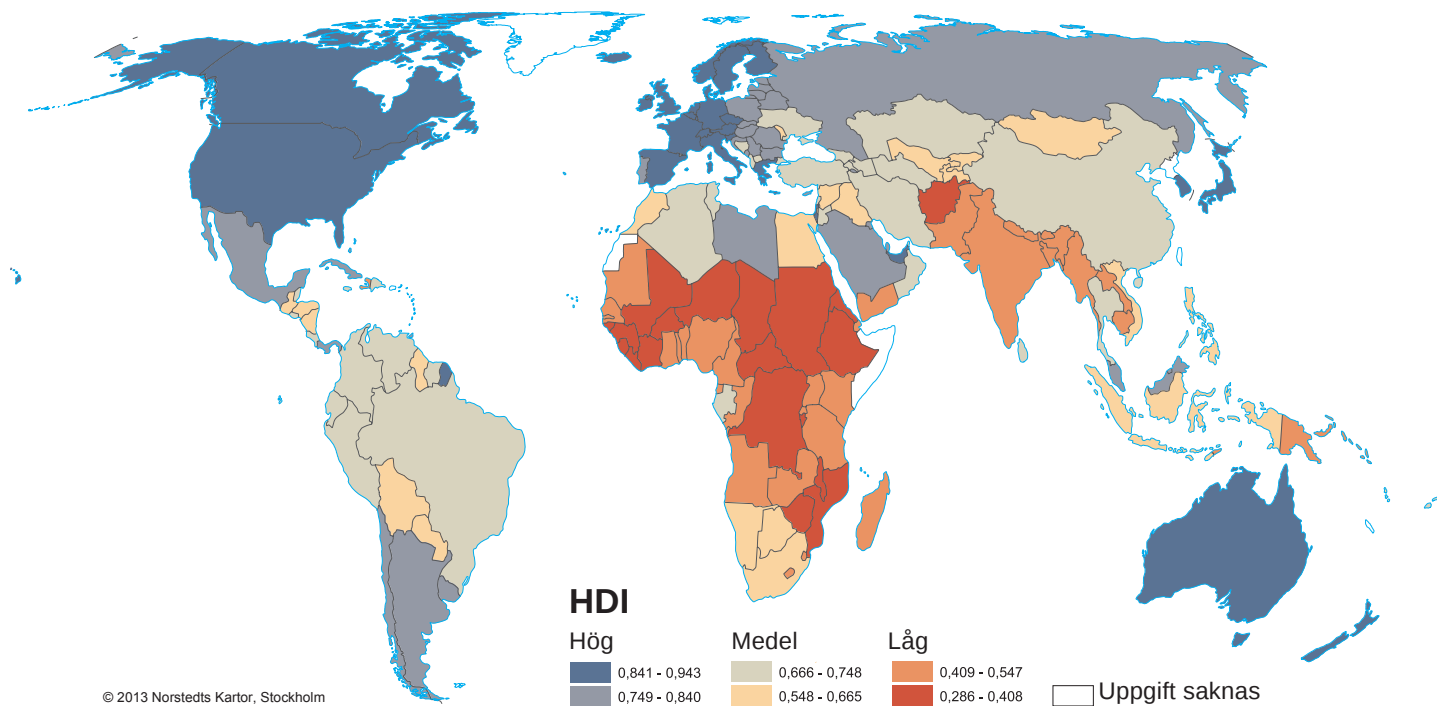
(Källa: WHO)

10

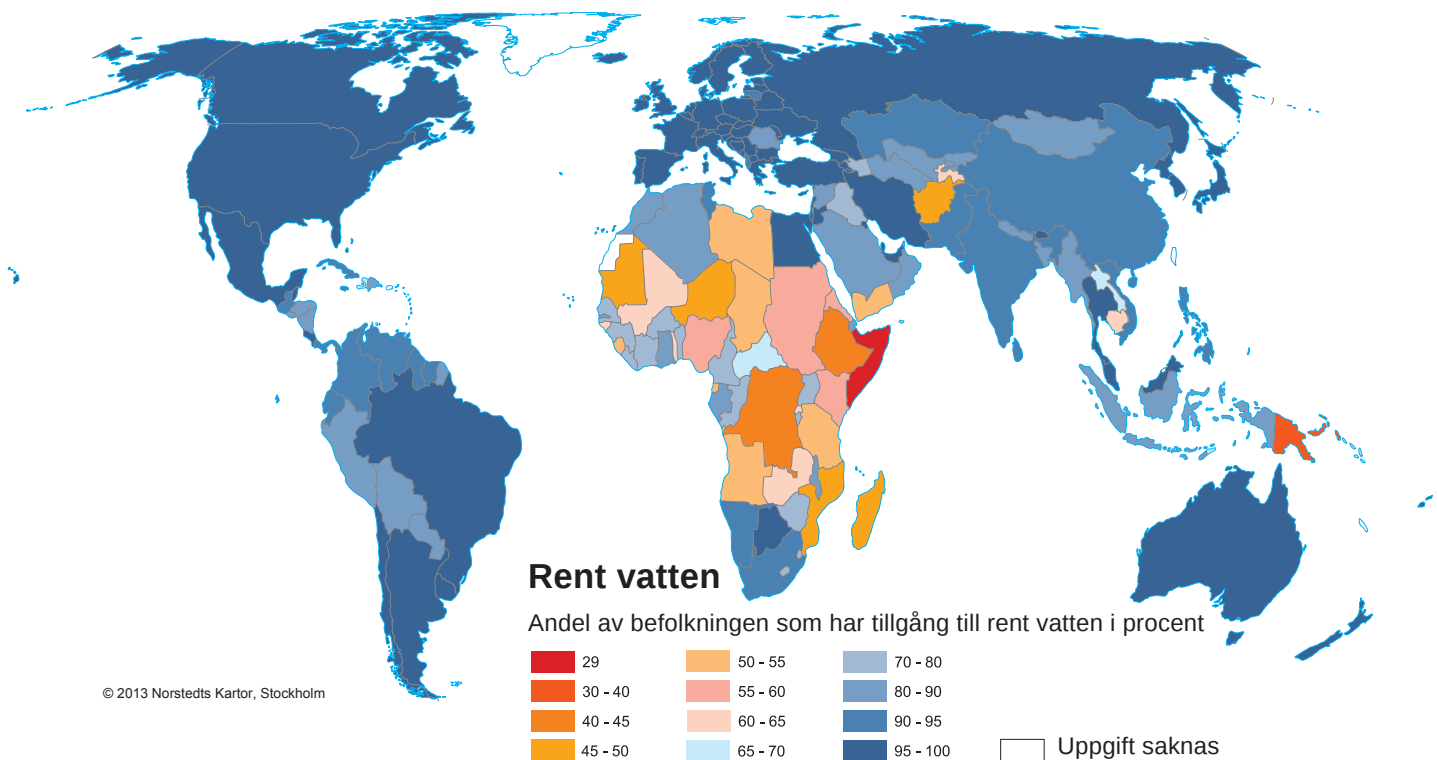
Studera kartorna till höger.

Vilket/vilka samband kan du se mellan HDI (se förklaring på nästa sida) och tillgång till rent vatten? Ge exempel.

[illegible]

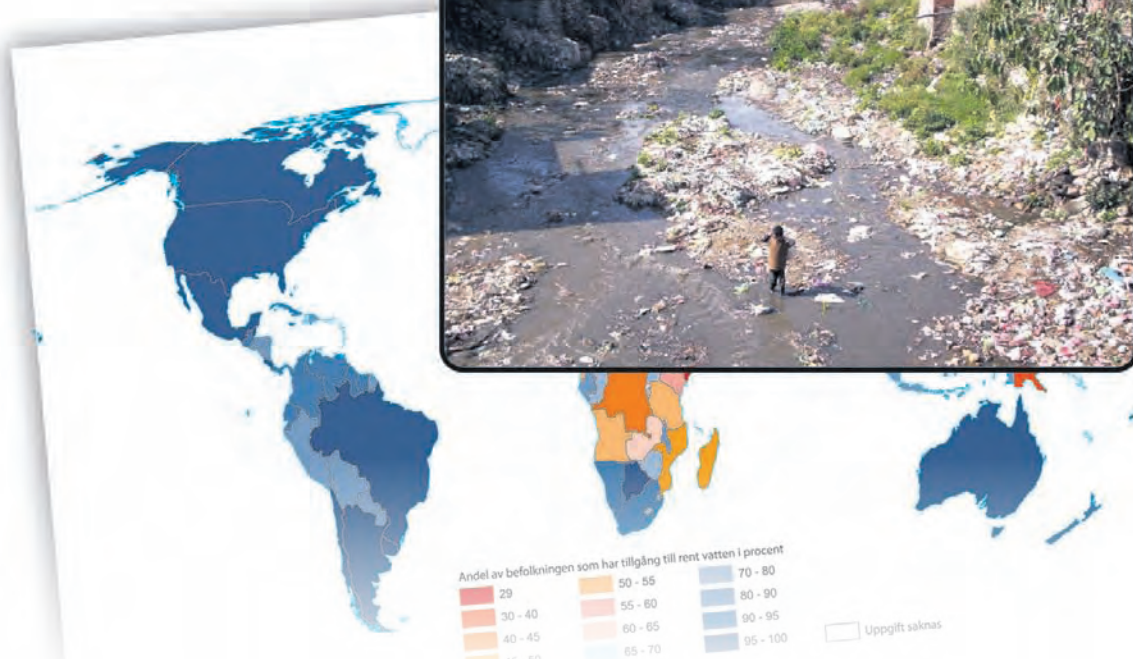

Human Development Index (HDI) är ett standardsätt att mäta välfärd. Ett jämförande mått på förväntad livslängd, läskunnighet, utbildning och levnadsstandard för länder i världen.

Vatten, hälsa och utveckling

Brist på rent vatten är ett stort problem för många människor. Brist på rent vatten påverkar barnens hälsa, villkor och framtid. Det har också stor betydelse för ett lands möjligheter att utvecklas.

11

Förklara på vilka olika sätt tillgång till rent vatten kan förbättra:

a) Barnens hälsa, villkor och framtid:

b) Ett lands möjligheter att utvecklas:

Nya produktionsmönster

Torsk fångas i Nordsjön och fryses direkt på båten.

1

Torsken fraktas till Rotterdam där den lastas på en båt till Kina.

2

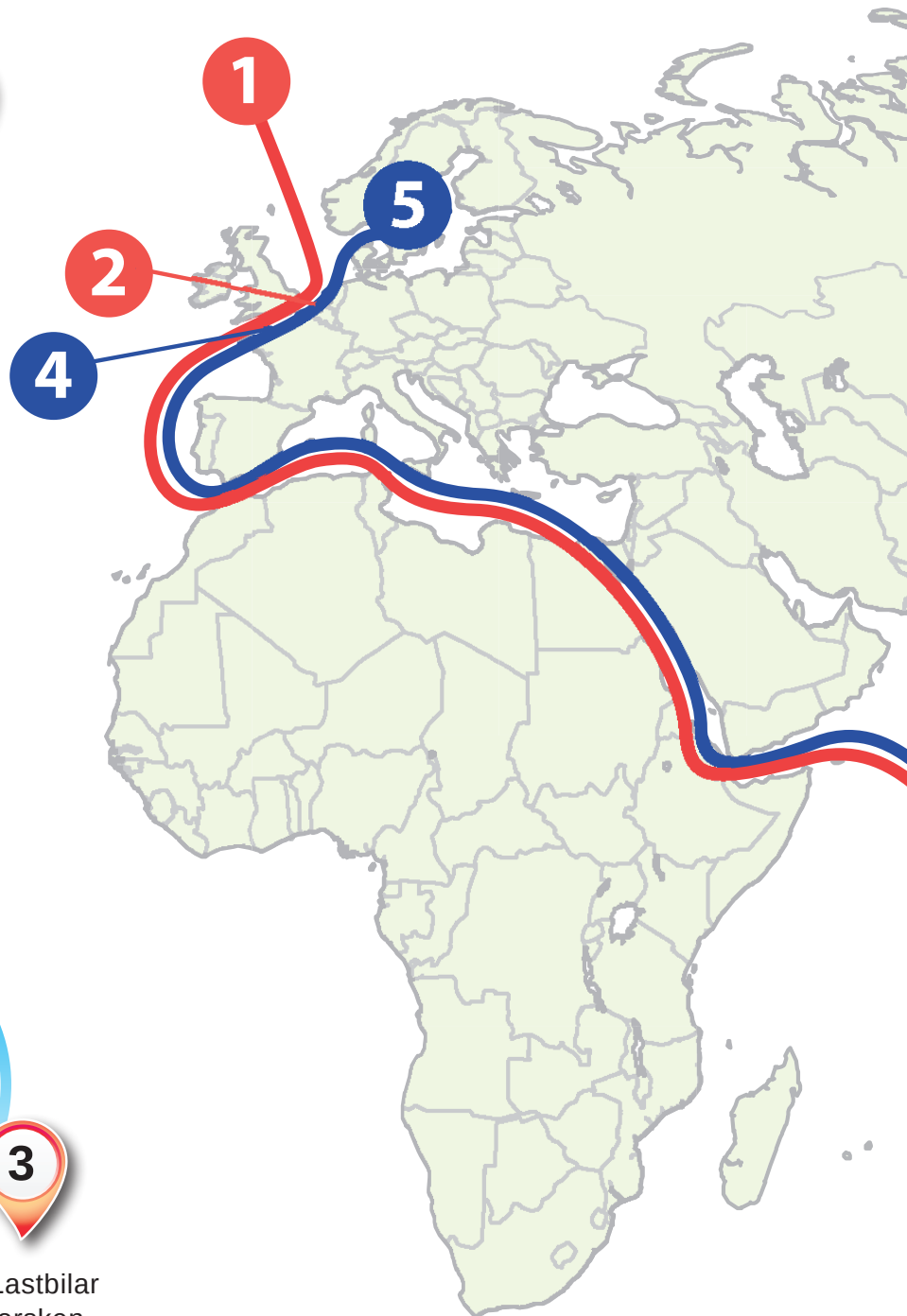

3

Torsken anländer till Kina. Lastbilar tar den till fiskfabriken där torsken delas upp i block.

Visste du att fiskpinnen du äter kan ha rest mer än 4 000 mil innan den hamnar på din tallrik?

Så här kan det gå till:

4

Torskblocken fraktas tillbaka till Europa. På en fabrik i Frankrike görs torskblocken till fiskpinnar.

5

Lastbilar kör fiskpinnarna till Sverige.

Nya produktionsmönster

Många industrier har flyttat produktionen från Europa och Nordamerika till länder i Asien och Afrika. Det här exemplet handlar om fisk men det finns många andra varor där utvecklingen har varit ungefär densamma.

12

a) Resonera om olika orsaker till det förändrade sättet att hantera fisk. Ta hjälp av begreppen i rutan.

Kostnader	Handel
Löner	Arbetskraft
Transport	Teknik

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

b) Vilka konsekvenser kan det förändrade sättet att hantera fisk leda till? Ta hjälp av begreppen i rutan.

Arbetsstillfällena	Miljö
Konkurrens	Hållbar utveckling
Producent	Konsument

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Migration

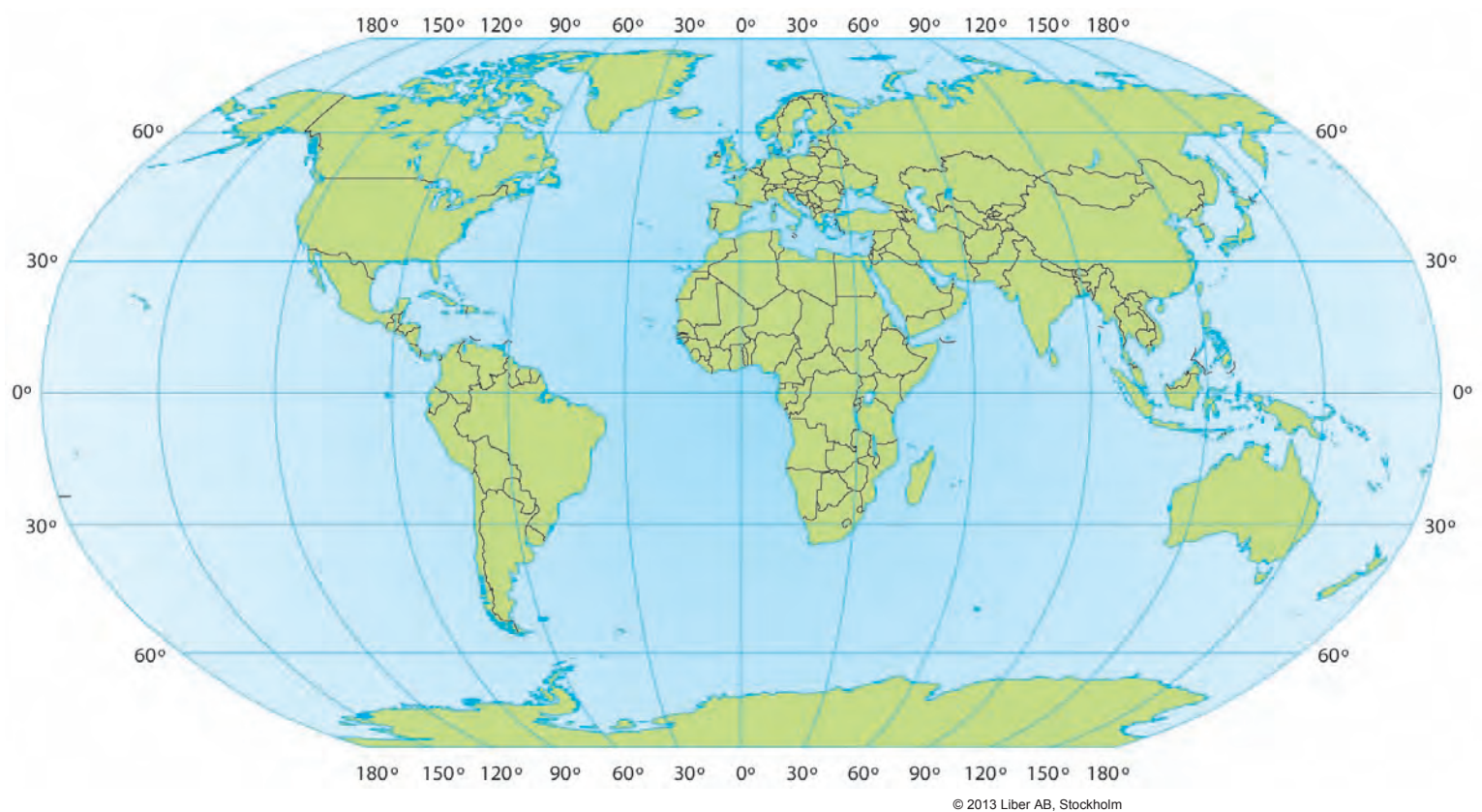
Migration innebär att människor av olika anledningar rör sig över landsgränser, frivilligt eller ofrivilligt. När människor flyttar över längre avstånd innebär det ofta ett stort och livsavgörande beslut.

**Vilka olika orsaker finns till att människor väljer att flytta från ett land till ett annat?
Resonera med hjälp av begreppen i rutan:**

[illegible]

Namn, läge och storlek

14

Kryssa för rätt alternativ. Fler än ett kryss gör svaret ogiltigt. Du kan ha hjälp av kartan när du svarar på frågorna.

a

Vilket land ligger närmast Sverige?

- ☐ Danmark
- ☐ Egypten
- ☐ Indien
- ☐ Mexiko

b

Vilket land ligger närmast Kanada?

- ☐ Nya Zeeland
- ☐ Ryssland
- ☐ Paraguay
- ☐ Thailand

c

Vilket land har störst folkmängd?

- ☐ Sverige
- ☐ Tyskland
- ☐ USA
- ☐ Indien

d

Vilket land är störst till ytan?

- ☐ Argentina
- ☐ Australien
- ☐ Libyen
- ☐ Japan

e

Vilket land ligger vid ekvatorn?

- ☐ Egypten
- ☐ Saudiarabien
- ☐ Sydkorea
- ☐ Indonesien

f

Vilket land ligger vid södra vändkretsen?

- ☐ Paraguay
- ☐ Mexiko
- ☐ Irak
- ☐ Vietnam

g

Vilket land har kust mot Stilla havet?

- ☐ Brasilien
- ☐ Nigeria
- ☐ Japan
- ☐ Somalia

h

Vilket land har kust mot Medelhavet?

- ☐ Saudiarabien
- ☐ Portugal
- ☐ Turkiet
- ☐ Ghana

i

Vilken stad ligger sydligast?

- ☐ Madrid
- ☐ Kairo
- ☐ Sydney
- ☐ Moskva

j

Vilken stad ligger nordligast?

- ☐ Mexiko City
- ☐ Tokyo
- ☐ Kapstaden
- ☐ Mumbai

k

Vilken bergskedja ligger i Asien?

- ☐ Appalacherna
- ☐ Anderna
- ☐ Himalaya
- ☐ Pyrenéerna

l

Vilken flod ligger i Nordamerika?

- ☐ Nilen
- ☐ Mississippi
- ☐ Amazonfloden
- ☐ Donau

UPPSALA
UNIVERSITET

Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier